

Sarusi Mihály

## Lajta-bánsági állatmesék

### Öreg hóhér nem vén hóhér

Ezért harminc perc jár!

?

A párt(bizottság) odaszólt a büntetés-  
végrehajtási intézet igazgatójának,  
intézkedjék, X Y elítélt 12 percig élhet!...  
(...vergődjék a kötelen). A másikkal végezzen a  
főhadnagy elvtárs mielőbb!... (Lehetőleg  
fujtsa meg azonnal.) K. Z.-ra ráfér 19 perc...  
(Visszaszólt az ügyész elvtársnak.)

Hogy tudjuk magunkat mihez tartani.

(A kiképzők kiképzése még Katynban  
történt?)

Kopott eleganciával (fáradt előkelőséggel) – prolióelvtársiassággal – ül a vénember kinézetű öreg, amúgy ránézésre kiderül, értelmiségi a Balaton-partról Budának vánszorgó III. évezred eleji, a puma haladási sebességére a világ minden kincséért sem hasonlító vánszorgással haladó pannon gyorsan. Őszül a szakálla, feje búbja kopasz, maradék haja alul lelóg az ingváll gallérjára. Fehér alsónadrágja kilóg a pantalló alól a cipőpertlijére. Színes, nem túl ízléses mellény a mellén, kissé csicsás (mondhatni romásan korszerű, szinte már brazil) nyakkendő a nyakában. A fogason ellenben a régről ismert finom bőrkabát lóg bele a tél eleji vakvilágba.

Vénember a vonaton.

Nem olvas, nem, csak pislog bele a légbe az enyhén vérágas, vérekes – csipásnak nem mondható, de valamelyest könnyes – szemével. Átellenben véle nyilván az asszonya. Épp oly hallgatag. Magukba zártan, maguknak élven.

Kelenföld? Déli? Vagy már előbb Budafok?

Ha megáll.

Hóhér? Hogy lett volna vérbíró (vagy vérügyész) – vérvédő – a sztalini/hruscsovi korban?! Rákossy, Kadar idején.

Honában nem, mert nekik hogy lenne honuk? Amikor az egész világ az.

Már hogy lenne!

Nyarló! Szőlő! Pince. Mercedes. (Vagy, akkoriban, csak Lada 1500-as?)

Örsön? Nem is olyan nagy. Inkább szerény. Emeletes; nem tetőtér-beépítéses, már eleve ízléstelennek (igénytelenek) – Kárpát-medencei Bauhaus-piszoknak – építtette a két véres kezével. A vérvédő? Vérünlök: Hóhér.

Odahaza – azaz Örsön – ez a ragadványneve. Miközben minden volt, csak sintér nem.

Sintér másképpen. Ugyanaz, máshogyan. Másfelől? Szó sincs róla.

Komoly, elmélyülésre kész tekintet. Tudós ember lehetett! Valaha. Ő írt szakkönyvet a vérbírók szakkollégiumának a vérbíráskodás szaktitkairól, vérfortélyairól, vérfogásiról. Deákoknak, jogtudor-jelölteknek.

Hány, meg hány.

Valami miért van a nézésében?

Nehogy már az úzótt vadé!  
Inkább az úzótt vadat úzó úzóipari szakúzóé. (A nézésében.)  
Álúzótt valódi úzó (komoly merevsége) - komolysága.  
Pihent egyet!  
Tó, Balaton!

„Magyar Tenger”! Ezek még mindig magyarkodnak!  
Pedig tett eleget, hogy ne így legyen. Mindegy. Szinte fölösleges volt az erőlködése. Bár ahogy szétnéz az országban a párás ablak homálya mögöl.

„Hóhér”. Mert eljutott a füléhez a híre, hogy az őrsiek így nevezték el, háta mögött így hívják. Így meri említeni a somogyi tóparton fekvő üdülólalu! Persze, a háta mögött, szembe hogy mernék?! Azt adja az isten, tudom, megkeserülnek.

- Hamar túl lesz rajta – villant gúnyosan a szeme (épp fél évszázada) ítélete fölolvasása után a halálra vált 19 éves, halálra ítélt ellenforradalmár nagylányra.

Ő kötéltre gondolt, a pufajkások (miután valamennyien megerószakolták) szítává lötték.  
Budapest? Ki ismeri. Budán a négyemeletes társasház adott lépcsóházának egyik emeletén megbúvó ki tudja, hány szobás lakosztály bérlójét. (Még magában sem nevezi meg a helyet, hol él, mert titok, nehogy bárki megtudja, akit nem illet, akinek semmi köze hozzá! Azt meg pláne minek, hogy rég nem bérlő, tulajdonos.) Hogy hívhatná bárki a pestbudai zöldövezeti környéken, ha nem ismeri? Ki ismer ott bárkit? Szerencsére. Hogy ismerné a kétmillióból épp ezt az egyet.

Kutyavilág.  
Még hogy Lajtán-túl.  
Ezt a Lajta-bánság dolgot különösen ne emlegesd neki, mert rögvest dühbe gurul. Kioszt - szerencsére már csak magában – tizenkét kötelet. Ilyenkor (már megint) gyilkolni tudna, gyilkolna.

Mert amúgy valójában lajtakiskeddi csávó volna!  
Csak ezt a Lajtakiskeddet ne emlegesd, mert kitér a hitéből!  
Gyilkolni egyébként is vidéken gyilkolt. És még az átkosban.  
Neki – mellesleg – nem volt az. Legfőljebb ha azt veszi, hogy nem sikerült mindenkit elintéznie, akit szeretett volna.

Azért ne túlozzunk!  
Valójában jó ember voltam – szokta mondogatni, ha magát kérdezi mindezekről. Más nem teheti meg. Még a neje sem. A minap fölhívta az egyik halálra ítéltje, hogy szeretne véle társalogni. Megtudná, miért ítélte – volna – halálra. Kötél általi halálra ítéltje, de aztán életfogytiglanit kapott, hogy '56-ban abból is szabaduljon. Hogy egy életet végigrobotoljon a mosoni homokbányákban, az egyetemi végzettségére fittyet hányó kadari világban.

Nem és nem, hogy állt volna vele szóba! Egyáltalán honnan tudta meg a címét?! De ezt csak magától kérdezte, mert ahogy meghallotta elítélte dühétől reszkető hangját, abban a pillanatban letette a távrecsegőt. Még itt sem hagyják nyugton.

Átkos! – sóhajt. Átkos.  
Kinek hogy.  
- Én a kötelességemet teljesítettem! A jogrendet, a jogállamiságot képviseltem a jogtalansággal, bűnözéssel, nép- és államellenességgel szemben! Nincs állam, amely nem védi meg magát!

Ő csak tudja.  
„Vérbíró”; jó hogy nem „hóhér”.  
Na, ezt inkább ne emlegessük.  
Akasztó ember házában a.  
Csak amit a törvény előírt! Attól fikarcnyit el nem tértem!  
- „A Népköztársaság Nevében!...”  
Hányszor kezdte így az eredményhirdetést?  
34:3132?

Ki tudja, hány ítéletet hozott?! Darabig számolta, aztán (tán attól kezdve, hogy előre megmondták neki, a meccs kezdete előtt, hogy mi lesz az eredmény) abbahagyta a számolást. Számolatlan osztotta a kilót, mázsát, selyemzsinórt.

De szépen mondod!  
Ő hogyne.  
A kötél szó valahogy nehezen jön ki a száján. Mintha belészorulna.  
34 esetben viszont végre is hajtották azt a halálos ítéletet, amelyet ő hozott.

Nem ő, az említett elítélte számolta össze a III. ezred elején rendelkezésünkre álló iratokból. Ennyi – végkifejletig jutó - halálos ítélet alatt áll ott a neve.

Lehet több, kevesebb semmiképp.

Jó, hogy nem 600!

Még jó.

34 halálos ítélet? Kötél, mely megfújtotta az elítéltet, golyó, mely általverte a bűnösnek mondottat – más tán nem volt. De hogy hány halálos ítéletet hozott...?

- Mi vagyok én, számtartó?

Nem, ő nem az (volt).

Nem ért rá összeszámolni. Számon tartani különösen nem.

Hogy maradt volna ideje alkotómunkára?

Pártunk és kormányunk.

Az övék.

Ám a miénk...

Lajtán innen, Lajtán túl.

Kb. a sokszorosát ítéltette halálra.

- Volt, amikor én adtam be a kegyelmi kérvényt az Elnöki Tanácsnak!

A jó szíve.

- Volt, amikor kimondottan ellenemre volt az ítélet.

...Ítélete.

Most képzeld el, ha nem lett volna ellenére! Akkor mi van.

Mi, mi.

Ennyire emberséges igyekezett lenni!

- Kötél.

Az elítélt összeesik. A hamis tanú fölsóhajt. A kínzással vallomást kicsikaró 'rendőrtiszt' arcán a vigyor: „Nem megmondtam?!”.

Ha hallgatott volna rá. Beáll jelentésírói közé; kiszabadul, állást kap, írogat. „Aki erre nem képes...”

Életképtelen.

Ő maga írt kegyelmi kérvényt!

Nem maga, de maga helyett valakivel íratott.

- Igenis jó ember voltam!

Hóhékként hogy a csudába ne. Mondhat mást? Mondhatna.

Ha nem ő lenne.

- Kikérem magamnak a gyanúsítgatást!

Rögtön törvény elé viszi. Úgy lecsukat, hogy belegebedsz.

Sérted a személyiségi jogait. Miegyéb.

A gyilkos személyiségi jogai. A miénk haver, a megfélemlítetteké kutyapicsa?

Ne káromkodj.

Igazad van.

Már-már elesett vénség ül a vasúti kupéban. Vén szerencsétlen. Szegény süket.

Szemben – mondjuk így: a 2-es ülésel átellenben (srévizavé) a túloldalon a 3-ason. Ő az ablaknál, párja a vasúti kocsi közepén lévő járóka szélén.

Jó, hogy nem „sétáló”.

Az tenné be a kaput.

Ilyet neki ne emlegess! Célzásnak veszi. Mélyen sérti. Becsületébe gázol. Sárba tiporja önbecsét.

Ha kendnek becsülete van, nekünk micsodánk?

Hagyjuk.

Asszonykája – épp olyan vén lehet, pár évvel fiatalabb kiadásban – láthatóan nem sokat ért az egészből. Rá se ránt. Keresztrejtvényt fejt. Neki tiszta a lelkiismerete. Nem ő gyilkoltatott. Ő csak a hasznát húzta.

„34”. Hogy tudja! Számon tartja?!

Mit ugrál? Nem volt elég?

Élete párja? Úgy fejt a rejtvényt, mintha kötne.

- Nem való modern nő kezébe horgolótű! – szóló rá a Hóhér oldalbordájára az Akadémia (nem a Tudós Társaság, hanem az Akadémia) jogtudósként akadémikusa a vér ez, vér az társaságban a minapában.

Mitől úgy megrettent, hogy örökre kiejtette a kezéből a kötőtűt.

- Rám nem gondolsz?  
Rá, az ő (i)gazságügyi pályája menetére dr., akkor már rég Dr. Mert akkorra akadémiai tudós nagydoktori értekezést írt a 'szocialista törvényesség' (nevű hivatásos törvényszegés) mibenlétéről, hogy annak legfőbb őre, a Honi Tv.-telenség főfő védelmezője, a valóban kötéllel működő 1. számú ítéletvégrehajtó majdnem elvétett egy mozdulatot utolsó akasztásai egyike közben a bitófánál.

Felesége elmerül a vasúti homályban. Amott már a Velencei-tó, jön Budaörs.  
Örs itt, Örs ott. Csak nem az országos magyarkodás nevezte el ezeket a helyeket mind Örsnek? Jól nézünk ki.

Mert Hóhérné – vérbíráné – is így forgatja magában a szókinccsét.  
Így áll – ebbe – neki össze.  
Nem ő tehet róla; a kor, lányok, a kór.  
Ők Felörsön, Fonyód után balra föl az első keresztől jobbra a domboldalon.  
Hóhér a nyelvével a foga közét igazítja. Csettinteni nem csettint, nyalintani nem nyalint, de meg kell adni: párocskája megint kitett magáért! Jó a főztje.

Azért vette el?  
Honnan tudta volna egyetemistaként (ne áruljuk el, ne járassuk le: népi kollegistaként) (ami nem volt akármilyen horthysta tiszt fiaként), mire képes ez a nála 5 évvel fiatalabb leányka? Később a gyorsírója-gépírója. Akkor kapta el. (Két halálos ítélet közti fáradt szünetben?) (Valami frissítőre neki is szüksége lehetett.) (Ebbe, kivételesen, a Párt sem szólt bele.) (Sőt.) (Persze ki tudja.) (Más szerint az állambiztonság küldte a párt leánykáját a törvényszék azon helyiségébe segédszemélyzetnek.) (Fátylat rá.) (Jobb nem bolygatni.) (Jobb, nem inkább bal?)

Mert hogy valójában még nem lett volna szabad hozzányúlnia, ugyanis gyereklányként tette magáévá.  
Majd ő beszélt rá, hogy vegye komolyan a mozgalmat.

Az osztályharc hevülete? Az ifjú nemzetközi forradalmár gátat (törvényt) nem ismerő lelkesedése? Ki tudja, mi.

Persze, hogy tudjuk!  
Azóta sem nyúlt máshoz.  
Leszámítva.  
Ha a 34 ártatlanul kivégzett...  
Nem ártatlan! Gyilkos, rabló, hazaáruló, államellenes összeesküvő...  
... kivégzett ember nyakát nem említjük.  
Mert valahogy úgy alakult.  
- Én csak köztörvényes bűnözőket ítélttem el!  
Ő igen, ellenben mi.  
Neki köztörvényes mindenki, akire rá lehet fogni.  
Persze, hogy köztörvényes volt Csonka-Moson vármegye – az ő idejében: vármegye – nemzeti forradalmi bizottságának elnöke. Hogy a tagokról ne beszéljünk. Mi lett volna.

- Lopott!  
Azért halál?  
Csak mellékesen, hogy lejáráthassák. Meg hogy súlyosbító körülmény. Mindannyiunkéhoz, a magyar államéhoz, a magyar nép vagyonához nyúlt!  
Amikor új öltözet ruha kiutalására adott utasítást a fertőhegyi gyermekmenhely ruszlik által merő véletlenségből szétlőtt ruhatárának pótlására.

Rablók és gyilkosok voltak valamennyien! Hogyne ítélte volna őket halálra a nép ítélőszéke?!  
Valamikor ilyen szépen tudott beszélni.  
Kár, hogy most sem adta alább.  
Ahogy nincs senki, aki befogná.  
Kirekesztesz, koma, kirekesztesz! Nincs hozzá jogod.  
Még a végén ő üti meg a bokáját.  
Na, ezt inkább hagyjuk.  
Kínos pontossággal megkötött nyakravaló. Pár szál haja égnek mered; le kellett volna csípni.  
„A Népköztársaság megdöntésére irányuló fegyveres összeesküvés szervezése stb. miatt...” Mi járt volna.  
Mellette – igen fiatalosan - hátizsák.

- Na, mi van, művészkém? – intette meg, köszöntésképp a nyaralóhelyi Fogas Tsárdában az ismert színművészt, akit Abban A Városban ismert meg Abban Az Időben.

- Semmi, bírókám – szólt vissza, a fél századdal korábbinál azért valamivel visszafogottabban, a megszólt teátrista.

Amihez a 2000-es években kimondottan bátorság kellett újfent.

Hol a 34-ből 4-et saját kezűleg intézett el.

Sorsszerű volt!

Mért épp ezt a 4-et?

A maradék 30 sem akármilyen.

Ám ezek.

A forradalmi bizottság elnöke.

Két ifjú forradalmár.

Előtte, Rákossy alatt az a középkorú paraszt.

- Nem is végezték ki, öngyilkos lett!

Kivégezték – állt a jelentésben, amelyet az orvos is aláírt, meddig tartott a kötélén lógó parasztember kínszenvedése. Pedig hát: valójában megállt a szíve a 21. álakasztáskor. Midőn már bejelentette a röhögésbe is belefáradó kivégzőosztag-parancsnok, hogy:

- Nem is...

Nem és nem!

Ez sem volt kivégzés. Csak kicsikét játszottak velük. Megfélemlítendő.

- Én csak az igazságot szolgáltam!

„I” nélkül.

- Az igazságszolgáltatás fogaskereke voltam!

(-I.)

A gazdaságügyet illetően: minden a legnagyobb rendben.

Ha ő, akkor mi. Akik fölött ítélt és ítélni fog elevenen és holtan.

Szeme vérekes. Vérágas.

Rendes emberé is lehet ilyen!

De nem ennek.

Keze fehér. Úri kéz. (Az álproli világból.) Pedig épp most takarta be a rózsatövet meg a szőlőtőkét a saját kapójával.

Apjától örökölte.

Szegény, ha tudta volna!

Se lett volna másképpen.

Cipőfűzőt köt.

Ő csak.

Mi.

Fertő.

Mosonmindszent.

A finom bőrkabát szinte egymaga idézi a régi szép időket.

- Mi?! – kérdi volt menyasszonyától.

Mi, mi.

Való(já)ban.

A gazdaságügyet illetően: minden a legnagyobb rendben.